

Aplikace změn trestního zákoníku ve věci propagace komunismu

16.10.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

V pražském kině Atlas se v pondělí 20. dubna uskuteční veřejná beseda na téma Aplikace změn trestního zákoníku ve věci propagace komunismu. Debata se zaměří na nové legislativní úpravy, které zpřesňují definici a postihy za veřejné schvalování, zlehčování nebo propagaci komunistických zločinů a myšlenek zavrženíhodné komunistické ideologie. Akci pořádá Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Muzeem paměti XX. století a vystoupí na ní také Kamil Nedvědický, právní historik a 1. náměstek ředitele ÚSTR, který se v rámci své odborné práce dlouhodobě zabývá mimo jiné právními aspekty fungování totalitních režimů a reflexí jejich zločinů ve veřejném prostoru. O souvislostech novelizace trestního zákoníku a nadcházející besedě jsme s ním hovořili v následujícím rozhovoru.

Ústav pro studium totalitních režimů pořádá společně s Muzeem paměti XX. století veřejnou besedu na téma „Jaká bude aplikace změn trestního zákoníku ve věci propagace komunismu“. Co je hlavním cílem této akce?

Cílem je otevřít veřejnou, věcnou a kultivovanou debatu o velmi citlivém tématu – o tom, kde končí svoboda projevu a začíná odpovědnost za slovo. Nová právní úprava zpřesňuje formulace v trestním zákoníku týkající se schvalování nebo propagace zločinů komunistického režimu. A my považujeme za důležité nejen tyto změny vysvětlit, ale především diskutovat o jejich praktickém dopadu – jak budou interpretovány, jak se promítnou do veřejné diskuse, a zda dokážeme ochránit demokratické hodnoty bez narušení základních práv a svobod.

Znamená to, že nová právní úprava zavádí něco zcela nového?

Ne tak docela. Trestní zákoník už delší dobu obsahuje ustanovení o schvalování genocidy, válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti. Novela zákona pouze výslovně doplňuje zločiny komunistického režimu mezi činy, jejichž veřejné schvalování nebo zlehčování je trestné. Je to tedy spíše srovnání historických měřítek – dosud jsme měli tendenci pohlížet jinak na zločiny nacismu a komunismu. Tato úprava tuto disproporci narovná a zdůrazňuje, že propagace či obhajoba totality – ať už jakéhokoli zbarvení – je nepřijatelná.

Kritici ale tvrdí, že to může ohrozit svobodu projevu a vést k kriminalizaci názorů. Jak na to reagujete?

To je legitimní otázka a právě proto považujeme za důležité, aby se o tom veřejně diskutovalo. Každý právní nástroj – obzvláště ten trestněprávní – musí být aplikován s maximální opatrností a s respektem ke svobodě projevu. Ale stejně tak platí, že i svoboda má své meze. Obhajoba zločinů proti lidskosti, relativizace represí, nebo dokonce oslava totalitních vůdců nejsou „názor“, ale akt, který může vážně ohrozit demokratický právní stát a paměť společnosti. Právo na názor neznamená právo na veřejnou lež bez následků, jako hodnotová společnost a „demokracie schopná se bránit“ musíme odmítat komunismus a a nacismus a jejich relativizaci, neboť jen tak zabráňujeme recidivě těchto dvou systémů ve strašném či modernizovaném „hávu“.

Kdo by měl podle vás za tato vyjádření a jednání nést odpovědnost?

Záleží vždy na konkrétním případě. Není cílem kriminalizovat běžné politické debaty, akademické výzkumy nebo historickou interpretaci proběhlých událostí. Ale pokud někdo veřejně vychvaluje

Stalina, popírá masové popravy, nebo označuje komunistické lágry za „výchovné tábory“, pak už se nebavíme o diskusi, ale o zlehčování zločinů. Právní stát má povinnost se bránit.

Co si od debaty 20. října slibujete?

Především to, že se nám podaří vytvořit prostor pro otevřený a odborný dialog. Budeme mít hosty z oblasti práva, historie i očité svědky totalitního režimu před rokem 1989 – a těším se na různé perspektivy. Chceme přispět k tomu, aby se společnost neschovávala před minulostí, ale učila se z ní. A aby pochopila, že totalitní ideologie nejsou jen reliktem dějin, ale hrozbou, která se může kdykoli vrátit – třeba právě pod rouškou svobody slova.

Děkujeme za rozhovor

Z rozhovoru s **Kamilem Nedvědickým** jasně vyplývá, že změny v trestním zákoníku jsou důležitým krokem k ochraně demokratických hodnot a historické paměti. Nová právní úprava si klade za cíl postavit zločiny komunistického režimu na roveň ostatním zločinům proti lidskosti a vytvořit právní rámec, který zamezí jejich veřejné glorifikaci, podporování či zlehčování. O tom, jak citlivě a odpovědně bude tento rámec v praxi uplatňován, se rozhodne nejen v soudních síních, ale především v širší veřejné debatě. Právě k jejímu otevření zve **Ústavu pro studium totalitních režimů** širokou veřejnost v pondělí 20. října na besedu v kině Atlas. V době, kdy se hranice mezi názorem a manipulací stále více stírají, je taková diskuse potřebnější než kdy jindy.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **KAREL CUDLÍN**

<https://www.ustrcr.cz/95335>